

Adam Niewiadomski

Uniwersytet Warszawski
aniewiadomski@adm.uw.edu.pl
ORCID: 0000-0002-0838-2686

Radostaw Pawelec

Uniwersytet Warszawski
r.pawelec@uw.edu.pl
ORCID: 0000-0003-4739-6471

REFORMA ORTOGRAFII A TYTUŁY AKTÓW PRAWNYCH ORAZ SKRÓT *DZIENNIKA USTAW*

Studując treść proponowanych przez Radę Języka Polskiego zmian ortografii, a także ich uzasadnienia, można zauważyć, że ich celem jest uproszczenie zapisu, i – tam gdzie to możliwe – dostosowanie go do istniejącego uzusu. Wydaje się, że ze wskazanych powodów warto dokonać zmian szerszych niż proponowane, obejmujących mianowicie dwa zapisy bardzo ważne dla codziennego funkcjonowania polskich urzędów – zapis tytułów aktów prawnych w przywołaniach oraz zapis skrótu *Dziennika Ustaw*.

Obecne regulacje dotyczące tej pierwszej kwestii są następujące (cytat z *Zasad pisowni*, stanowiących załącznik do komunikatu o reformie):

10. W tytułach utworów literackich i naukowych, rozdziałów, dzieł sztuki, zabytków językowych, odezw, deklaracji, aktów prawnych, wielką literą pisze się pierwszy wyraz (a także wyrazy, w których użycie wielkiej litery wynika z innych przepisów, takie jak nazwy osób, nazwy geograficzne), np. [...] *Kodeks cywilny*, *Kodeks pracy*, [...] *Ustawa o języku polskim*, *Ustawa o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi*.

Taki zapis obowiązuje przy pisowni wszelkich tytułów dokumentów, tekstów i dzieł „jednorazowych”, czyli (wymienionych w opuszczonej części cytatu) książek, artykułów, obrazów itd. – wydaje się zatem przez swą konsekwencję zupełnie dobry. Jest też zalecany przez poradnie językowe i językoznawców, w przestrzeni Internetu znajdujemy takie np. wyjaśnienia:

Szanowna Poradnio,

tytuły ustaw w pełnym brzmieniu pisze się wielką literą, nazwy skrócone, przywołane w znaczeniu potocznym małą – mówi reguła [73] WSO PWN. Następnie podaje przykłady, które pełnymi tytułami nie są (pełny tytuł ustawy to np. Ustawa z dnia...). Inny podobny przykład to Kodeks drogowy. Ustawa o takim tytule bądź podtytule w ogóle nie istnieje(!), można tu mówić tylko o przytoczeniu potocznym ustawy, zatem – znów powinna być litera mała. [...]

[Odpowiedź:]

W przypadku takiej niezgodności obowiązuje zasada, że reguła ma pierwszeństwo przed przykładami zamieszczonymi w słowniku, wobec tego trzeba stwierdzić, że – istotnie – powinno być np. Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich, ale ustawa o postępowaniu w sprawach nieletnich.

Tu trzeba jednak dodać, że tytuły (podobnie jak np. nazwy instytucji), mogą być używane w formie skróconej, jeśli wcześniej podaliśmy pełną formę nazwy, np. „Celem Ustawy jest...”.

W przypadku kodeksu drogowego wielką literę zastosujemy, gdy jest to tytuł książki. [...] [cyt. za <https://sjp.pwn.pl/poradnia/haslo/zapis-nazw-aktow-prawnych;12988.html>, dostęp: 26.01.2025 r.]

Podobnych pytań i odpowiedzi jest znacznie więcej, mają zaś one swe źródło w fakcie, że ta zalecana pisownia wcale nie jest dominująca. Przeciwnie, ogromna większość polskich urzędników i prawników stosuje zupełnie inną normę, mianowicie zapisuje w przywołaniach tytuły aktów prawnych małymi literami. Oto fragment treści jednego z orzeczeń Sądu Najwyższego (II USKP 134/23):

Skarga kasacyjna odwołującej się od powyższego wyroku oparta została na naruszeniu prawa materialnego, tj. art. 6 ust. 1 pkt 5, art. 11 ust. 2 oraz art. 12 ust. 1 w związku z art. 13 pkt 4 oraz art. 14 ust. 1, ust. 1a i ust. 2 w związku z art. 8 ust. 6 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2024 r., poz. 497; dalej ustawa systemowa) i w związku z art. 2 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (jednolity tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 2168 ze zm.), a aktualnie art. 3 ustawy z dnia 16 marca 2018 r. Prawo przedsiębiorców (jednolity tekst: Dz.U. z 2024 r., poz. 236 ze zm.), przez jego niewłaściwe zastosowanie (niezastosowanie) i przyjęcie, że odwołująca się nie podlega od 1 kwietnia 2017 r. obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym i dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej [...] [cyt. za <https://www.sn.pl/sites/orzecznictwo/orzeczenia3/ii%20uskp%20134-23.pdf>, dostęp: 26.01.2025 r.]

Wielka litera w tytułach aktów prawnych jest, owszem, stosowana, ale odnosi się to do wyrazów *Kodeks*, *Prawo* i *Ordynacja*, które wewnątrz tychże tytułów zapisuje się literą wielką. Rozporządzenie regulujące ten zapis, tj. *Zasady techniki prawodawczej*, stanowi, że:

§ 19. Rodzaje określenia przedmiotu ustawy

Określenie przedmiotu ustawy może być:

- 1) opisowe – rozpoczynające się od przyimka «o», pisanego małą literą;
- 2) rzeczowe – rozpoczynające się od wyrazów «Kodeks», «Prawo» albo «Ordynacja», pisanych wielką literą, w przypadku gdy ustawa wyczerpująco reguluje obszerną dziedzinę spraw, albo rozpoczynające się od wyrazów «Przepisy wprowadzające...», w przypadku gdy ustawa jest ustawą wprowadzającą [*Zasady techniki prawodawczej*, Dz. U. z 2012 r. poz. 392 oraz z 2015 r. poz. 1064].

Dalsze przykłady zapisów w aktach prawnych:

Na podstawie art. 124 ust. 3 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2024 r. poz. 1112, 1881 i 1940) zarządza się, co następuje: [Dz. U. 2025 poz. 107]

Na podstawie art. 3 ust. 5 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. – Prawo geodezyjne i kartograficzne (Dz. U. z 2024 r. poz. 1151 i 1824) zarządza się, co następuje: [Dz. U. 2025 poz. 106]

Na podstawie art. 16 ust. 3 ustawy z dnia 20 lipca 2000 r. o ogłaszaniu aktów normatywnych i niektórych innych aktów prawnych (Dz. U. z 2019 r. poz. 1461) ogłasza się w załączniku do niniejszego obwieszczenia jednolity tekst rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 2 grudnia 2004 r. w sprawie wykazu zakładów psychiatrycznych i zakładów leczenia odwykowego przeznaczonych do wykonywania obserwacji oraz sposobu finansowania obserwacji, a także warunków zabezpieczenia zakładów dla osób pozbawionych wolności (Dz. U. z 2022 r. poz. 448), z uwzględnieniem zmiany wprowadzonej rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 20 października 2023 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie wykazu zakładów psychiatrycznych i zakładów leczenia odwykowego przeznaczonych do wykonywania obserwacji oraz sposobu finansowania obserwacji, a także warunków zabezpieczenia zakładów dla osób pozbawionych wolności (Dz. U. poz. 2284) [Dz. U. 2025 poz. 104].

Zmiana zasady zapisu polegająca na dostosowaniu go do uzusu wydaje się mało kłopotliwa. Zmiana tradycji – jest procesem powolnym i bardzo trudnym. Wybór jest oczywisty, postulujemy zatem sformułowanie w *Zasadach pisowni* wyjątku od normy zapisu tytułów, odnoszącej się do tytułów aktów prawnych:

UWAGA: tytuły aktów prawnych w przywołaniach zapisuje się małymi literami. Jeżeli w tytule występuje słowo *Kodeks*, *Prawo*, *Ordynacja*, jest ono zapisane od wielkiej litery. Np. Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 13 kwietnia 2018 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o działach administracji rządowej; ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny.

Oczywiście, jeżeli w samym tytule aktu prawnego występują wielkie litery, nie należy ich zmieniać, odnosi się to np. do cytowanego rozporządzenia *Zasady techniki prawodawczej*, dotyczy też np. nazw własnych uczelni tworzonych w drodze ustawy.

Z przytoczonych wyżej powodów – tj. dla ujednoczenia i dostosowania zapisu do uzusu – postulujemy także wprowadzenie jako zalecanego skrótu tytułu *Dziennik Ustaw*: Dz. U. – w zapisie ze spacją i kropkami. Za dopuszczalne należy uznać również zapisy: Dz.U. (bez spacji) oraz DzU (bez spacji i kropek) – pierwszy ze względu na to, że tak pisze duża część polskich prawników, drugi – ze względu na to, że taka norma przez wiele lat była podana jako obowiązująca w słownikach i jej całkowite wykluczenie mogłoby spowodować nieporozumienia.